

Zelf als vluchteling naar Nederland gekomen, is integratieprofessor Halleh Ghorashi inmiddels dé deskundige op dit terrein. "Het is tijd om naar elkaar te luisteren."

Het is moeilijk om niet optimistisch gestemd te vertrekken van een gesprek met Halleh Ghorashi, professor diversiteitsmanagement en integratie aan de Vrije Universiteit. De bomvolle multiculturele tram naar haar Amsterdamse kantoor ziet er op de terugweg ineens heel anders uit. Ghorashi gaat graag tegen de stroom in. Ze staat in het publieke debat aan de kant van minister Vogelaar ("Je hoeft het niet altijd met haar eens te zijn, maar zij durft tenminste tegen de negativiteit die Nederland domineert in te gaan") en als vluchteling die in twintig jaar tijd professor werd ("Geen buitengewone prestatie, ik kom uit een hoogopgeleid nest") onderzocht ze in haar proefschrift het verschil tussen Iraanse vrouwen in Nederland en Amerika. Ze constateerde dat de integratie in Amerika véél beter gaat ("Daar waren mijn Hollandse lezers niet blij mee"). Maar haar meest opvallende geluid is te horen in de kranten: "Hé, Nederlanders, ga eens opzij met die dikke identiteit van jullie."

→ Heeft u hoop dat het beter wordt?

"Hoop? Ik zal het sterker zeggen: het kan niet anders, nú is de tijd. Die beweging is al aan de gang. Ik vind wat Vogelaar probeert te zeggen goed en moedig. Zij doet niet mee aan angst zaaien, zij maakt ruimte voor een ander geluid. Dat andere geluid, daar sta ik ook voor."

→ Daar is veel kritiek op.

"Klopt, maar de media laten de positieve geluiden niet door en daar heb ik mij enorm aan gestoord. Veel mensen die ik spreek, mensen die in die wijken wonen of er werken als hulpverlener, zijn blij met Vogelaar. Ik hoop dat ze volhoudt en zich niet kapot laat maken."

→ Wat is dat andere geluid?

"Multiculturele problemen worden niet gebagatelliseerd en dat is goed. Maar nu is het tijd om goed naar elkaar te luisteren, sociale netwerken te creëren en mensen te helpen zelf hun problemen op te lossen."

→ Het lijken de jaren tachtig wel ...

"Juist niet. Er werd toen veel getolereerd, maar er was geen verbinding. We waren niet aan een gezamenlijke toekomst aan het bouwen. Dat dat tijd kost, daar verander je overigens niets aan. Nederlanders willen altijd alles snel, snel, snel voor elkaar krijgen en vaak lukt dat. Maar hiervoor moeten we de tijd durven nemen en leren luisteren."

→ Waarnaar dan?

"Ik zal een voorbeeld geven. Stel je een Turkse vrouw met tien kinderen voor. Die wil graag werken. Iedereen denkt: die vrouw spreekt de taal niet, heeft geen opleiding en zit met tien kinderen. Dat wordt dus niets. Maar als je aan haar zou vragen wat ze nodig heeft, zou zij zeggen: een paar vriendinnen en familie waar ik de kinderen onder kan brengen. En ze stelt voor: als ik dat regel, regel je voor mij dan een goede taal cursus? Zo simpel is het. Mensen met problemen hebben vaak zelf een oplossing, alleen hebben ze hulp nodig om verder te kunnen."

→ Hoe ging dat eigenlijk bij u?

"Ik schreef me in voor een universitaire taal cursus die niet voor vluchtelingen was bedoeld. Ze zeiden tegen mij: het niveau is te hoog voor jou. Het was een basis cursus voor studenten, niets bijzonders. Alleen wel een goede. Ik trok me er niets van aan, ik ben gewoon gegaan. De cursus was te duur, dus moest ik mensen om me heen hebben die in mij geloofden en ook het geld hadden om me te lenen. Die mensen waren er gelukkig. Bovendien had ik een fantastische docent die me niet alleen de Nederlandse taal leerde maar me ook van Nederlandse taal heeft leren houden."

→ Kortom: u hebt veel bereikt door eigenwijs te zijn. Doen we het dan toch goed?

"Wat ik heb bereikt, is niet zo interessant. Ik ben geen sociale stijger. Ik ben gewoon de Iraanse variant op een

wwo-meisje. Ik had Nietzsche al in het Farsi gelezen, mijn enige achterstand was een taalachterstand. Sterker nog: ik wist gemiddeld méér dan mijn medestudenten. Wat mij interesseert, en daar doe ik nu onderzoek naar, is hoe migranten die niet uit zo'n bevoorrecht milieu komen als ik, sociaal stijgen. Minder gemakkelijk dan ik, want bijna ieder migrantenkind krijgt vmbo-advies. Toch zie ik velen met zo'n advies universiteiten bereiken. Dát is pas fascinerend."

→ Hoe doen ze dat?

"Wat ik keer op keer hoor, is dat wanneer je een luisterend oor en nieuwsgierige ogen hebt, je alle barrières kunt doorbreken. Erkenning van talent en mogelijkheden is een essentiële stap voor ieders ontwikkeling. Dus wanneer je iemand wilt helpen, probeer dan eerst contact te maken. Als dat er niet is, kunnen zelfs acties met de beste bedoelingen niet succesvol zijn. Overtuiging kun je een ander nooit opleggen."

→ Zijn we echt zo negatief?

"Er is hier wel een klaagcultuur, ja. En helaas raken wat dat betreft veel migranten juist te snel ingeburgerd. En dan raken ze hun *drive* kwijt. Daarnaast kunnen we de schaduwkant van de verzorgingsstaat hier zien: wie achterstand wil bestrijden, staart zich blind op achterstand, en creëert zo nog meer achterstand."

→ Hoe ontsnapt u zelf aan die negativiteit?

"De enige kans is een stap opzij zetten en vragen te stellen die je vaak niet zou stellen. Vragen die dwingen tot nadenken. Ik ben antropoloog en dat heeft mij bescheiden en analytisch gemaakt. Ik vraag mij altijd af uit welke context gedrag te verklaren is. Zo kan ik zelfs hatelijke opmerkingen begrijpen. Ik hoef wat mensen tegen mij zeggen niet te accepteren, maar door het te analyseren geef ik mijzelf de macht om tijdelijk op een ander niveau bezig te zijn in plaats van me alleen maar emotioneel gekwetst te voelen."

→ Wat is er écht aan achterstand?

"Wat feitelijk en aantoonbaar achterstand is, is heel veel mensen met een lage opleiding en een navenant inkomen die bij elkaar in één buurt wonen. Als bij ons in Amsterdam-Zuid de belasting wordt verhoogd, hoef ik niets te doen want mijn buurman is advocaat of zelfs rechter. Dat hebben ze in een achterstandswijk niet en dat is precies waar het misgaat. Ze hebben veel minder mogelijkheden zich te verzetten tegen het onrecht dat iedereen wel eens overkomt en dat is enorm demotiverend."

→ We lopen talent mis door mensen uit te sluiten.

"Ik denk dat Nederlanders onderschatten hoeveel energie er in een migrant kan zitten. Je emigreert nooit voor niets. Migranten hebben enorme ambitie, ze willen het beter hebben dan hun ouders en zorgen dat hun kinderen het nóg beter hebben. Als het al generaties goed gaat, leef je vaak op een routine. Doordat migranten meestal verschillende referentiekaders hebben, is die routine doorbroken. En daardoor stellen ze vragen, willen ze niet alleen weten hoe het hoort, maar ook waaróm het zo hoort. Deze houding is een bron van vernieuwing, niet iets om bang voor te zijn."

→ Wat kunt u beleidsmakers bij gemeenten, corporaties, instellingen leren?

"Die doen al veel dingen goed, laat ik dat eerst zeggen. Maar kijk eens met een andere bril naar de mensen die je probeert te helpen. Denk niet voor ze, beslis niet voor ze. Laat ze zichzelf zijn. Vraag wat voor oplossingen ze zelf kunnen bedenken en kom dan pas in actie met wat jij kunt bijdragen. We komen er niet met modellen en instrumenten. En al helemaal niet met stoere praat. Maar als we de praktische wijsheid van mensen in de wijken kunnen koppelen aan het andere soort wijsheid van politici, ambtenaren en denkers, dan kunnen we bergem verplaatsen."